

伟大的诗人和政治家但丁和屈原的悲惨命运可以类比，屈原被认为是个人抒情诗的创始人，优雅而富有哲理的诗集《离骚》的作者。

屈原出身贵族，曾任楚国宫廷大臣。
他反对秦国的霸权，相传屈原被敌对大臣诽谤。
屈原因顽固不化，被逐出京城，后专心搜集民间传说。

屈原是中国诗歌史上第一位以名字闻名的诗人。 据信，他拥有25部诗作。
他的作品对中国诗歌的发展产生了很大的影响。

*Пех А. В., студентка 1 – го курсу
факультету дошкільної педагогіки та психології
Начев А. П., кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту СКД
Університет Ушинського*

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА - ВЧЕННЯ ПРО ЩАСТЯ

Григорій Савич Сковорода – видатний український письменник, мислитель та педагог, відомий усьому світу. Його називають народним філософом, оскільки він відстоював права трудового народу на свободу та різнобічний розвиток, на щасливе життя. Саме тому в центрі його уваги перебувала проблема щастя. Яке воно, де його шукати? Роздумами про щастя людини та способи її досягнення наповнена вся творчість Григорія Сковороди. У своїх філософських рукописах він намагався викласти свої думки у найдоступнішій формі і своїм словом «розбудити глухих» до істини, вказати шляхи, які приведуть людей до щастя.

Філософські твори Сковороди – це великі здобутки української літератури. Незважаючи на те, що Григорій Савич помер понад двісті років тому, його голос стає лише «чистішим і гучнішим у віках». Адже сила розуму така, що в якій би формі вона не виявлялася, чари її поширюються на великі проміжки часу і здійснюють свій виховний вплив не тільки на покоління сучасників.

Актуальність цієї доповіді визначається важливістю поняття щастя та визначення способів її досягнення у всі часи, включаючи наші дні.

Мета доповіді – проаналізувати концепцію щастя Григорія Сковороди та визначити: як розумів щастя Сковорода, якими способами, на його думку, можна стати щасливим.

Предметом дослідження виступають роботи Григорія Сковороди.

Об'єктом дослідження є філософські думки про щастя та шляхи його досягнення.

Практичне значення - мою доповідь можна використовувати на заняттях з філософії, написання статей, курсових і магістерських робіт.

1. Короткі біографічні відомості

Григорій Савич Сковорода (1722 – 1794 рр.) народився на Полтавщині у селі Чорнухи у козацькій родині. Його життя складалося так, як життя багатьох освічених українців: після Київської академії — співоча капела в Петербурзі при дворі, де він, враховуючи музичний талант, міг би зробити кар'єру; потім знову академія в Києві на Подолі, згодом служба в російській місії в Угорщині, в Токаї, де заготовлювалось вино для двору (тоді вищий світ пив токай - пора шампанського ще не прийшла). (1, с. 284). Цей період життя характеризується отриманням освіти та життєвих вражень, які, зрештою, визначили характер та напрямок його подальшої філософської творчості.

У наступний період, що охоплює 50-60-і роки, Сковорода працював домашнім учителем, викладав у Харківському колеґіумі. Цей час характеризується активною поетичною творчістю, розробкою власної філософської та життєвої позиції.

З 1769 р. мислитель рішуче відмовляється від будь-яких офіційних посад, обираючи долю мандрівного філософа. Протягом 70—80-х років Сковорода побував у багатьох містах і селах Слобідської та Наддніпрянської України та за її межами. Це період його активної філософської творчості [2].

2. Вчення про щастя

Центральне місце у філософії Григорія Сковороди посідає людина і те, чого вона повинна прагнути – щастя всього людства [3, с. 244].

Основним об'єктом уваги мислителя є духовний світ людини, з'ясування умов, за яких стає можливим досягнення правди і справедливості, волі і щастя. Шлях на щастя пролягає, на його думку, через моральне вдосконалення людини [2].

«Премудрості справа полягає в тому, щоб зрозуміти, в чому щастя; ось праве крило. А чеснота намагається знайти — ось ліве. Без цих крил жодним чином не можна вибратися і злетіти до благополуччя. Премудрість, як орлине крило, а чеснота як мужні руки з легкими оленячими ногами». Воля і розум у своїй божественній основі єдині: і розум в основі діяльний і воля розумна. Сковорода називає це божественним подружжям. Але в емпіричному явищі розум і воля в людині розділені надвоє, обидва страждають від цього, і єдиний порятунок їх у взаємному злитті у поверненні стародавньої, рідної єдності [4, с. 319].

Сковорода завжди говорив про одну свою заповітну думку, яку виношував усе своє життя: Про те, як легко у співдружності з Богом, у послуху своїй природі насолоджуватися радістю та щастям життя, передбачаючи перехід у кращі умови існування, і про те, як важко і важко ганятися за спокусами свого мирського розуму і в протиріччя зі своєю істинною природою, болісно намагатися здійснити нездійсненне і нездійсненне [4, с. 207].

«Справжнє щастя може лише дати мудрість разом з благочинням (застарілий юридичний термін, що позначав закони для підтримки безпеки і порядку). Перша скаже, у чому воно є, а друга допоможе людині осягнути його. Його не треба шукати довкола тому, що воно в нас: подивившись у себе, пізнавши себе, ми знайдемо у собі царство Боже, тобто душевний спокій, радість серця. Досягти його можна лише поступово, коли йти цим шляхом цього душевного спокою. А для цього треба поєднати свою волю із волею Бога. Що тоді, питається Сковорода, може потурбувати серце? Все твориться премудро з волі Божої, але я з нею згоден і це вже моя воля. Чим більше згоди з Богом, тим більше душевного спокою, тим більше щастя. Віддатися на волю Бога означає жити за природою, правдиво подивившись на свої схильності та здібності і згідно з цим вибрати собі роботу. Тоді ця робота дасть хороші результати і буде джерелом душевного задоволення, тому що кожна робота, яку ми робимо з бажанням, відповідно до своїх устремлінь, приємна. Природні схильності дає кожному з нас Бог, Царство Боже в нас, до цього внутрішнього голосу і потрібно прислухатися, коли вибираємо собі роботу і не братися за те, до чого не придатний. Усі положення, всі посади в суспільстві хороші, коли за них беруться згідно зі здібностями.

Бог нікого не ображає і не обділяє, дає кожному якесь вміння, закликаючи одного до одного, іншого до іншого, сотого до сотового становища, і навіть якщо воно низьке, але до нього придатний, значить це добре» [5, с. 363].

Всі люди народжені для щастя, але не всі сягають його, вважає філософ. Ті, хто задовольняється багатством, почестями, владою та іншими зовнішніми атрибутами земного існування, роблять величезну помилку, стверджуючи, що вони досягли щастя. Вони отримують не справжнє щастя, а привид, образ, який, зрештою, перетворюється на порох.

Щастя легко досягається, коли людина йде шляхом кохання і віри. Його досягнення залежить лише від самої людини [6, с. 56].

Щасливою, на думку мислителя, людина може бути лише тоді, коли вона живе і працює за своєю «середністю», тобто. виконуючи своє призначення, відповідно до закладених у ньому схильностей і здібностей. «Сродства» (природні нахили), згідно з вченням Г. Сковороди, розподіляє Бог, отже, розподіляє найкращим чином.

Філософ показує, що здібності дає людині Бог, що царство Боже всередині людини. Прислухаючись до свого внутрішнього голосу, людина має вибрати собі заняття не тільки не шкідливе для суспільства, а й таке, що приносить йому внутрішнє задоволення та душевний спокій. Всі заняття хороші тільки тоді, коли виконуються відповідно до внутрішньої схильності. (6, с. 56)

Звідси й заклик: "Роби те, до чого народжений, будь справедливим і миролюбним громадянином". Як просвітитель Сковорода вважав, що ідеальним є таке суспільство, в якому кожен може реалізувати свої природні задатки в «рідній» праці, втілити їх у життя за допомогою освіти. Потрібно лише відвернути увагу від згубної хтивості і пізнати в собі «справжню людину», усвідомити «для чого вона народжена», знайти своє покликання і щастя в «рідній праці». Тому він і проголошував самопізнання універсальним способом перебудови світу [7].

Мислитель вважав, що людина, яка знайшла свою «середність», працює натхненно і легко, долає будь-які труднощі. Така людина незламна в реалізації своєї волі, бо його воля стає тотожною з Божою волею. Діяльність таких людей збагачує людство та ощасливорює тих, хто її здійснює.

Для Григорія Сковороди життя і філософія злилися в головному завданні – «зручніше виконати заповідь любові до ближнього, в пошуках слави Божої, а не слави людської» [3, с. 244].

Своїми творами та всім своїм життям Сковорода створив ідеал філософа, який жив за інтуїцією свого серця. Цей подвижник істини все життя мандрував світом, і всюди до нього йшли люди, які бачили в ньому Вчителя [3, с. 243].

У Сковороді жив темперамент справжнього мораліста, невпинного проповідника. І його моральні погляди найбільш творчий і оригінальний характер набувають там, де йому доводиться говорити не про самі принципи, а про їхнє додаток до життя. Тут він з особливою силою знаходить свої слова, і його мова, постійно зберігаючи принциповий характер, стає особливо своєрідною, пристрасною, дихаючою переконаністю і пафосом його особистості. Йому доводилося звертатися до людей, які не знали його теорії знання і метафізики, не знали і містичних моральних поглядів. Йому потрібно було знайти особливий шлях для вираження своїх ідей, відшукати для них таку форму, яка б зовнішнім чином нічого не передбачала, не вимагала подальших заглиблень у його метафізичну думку і була зрозуміла сама по собі. Він чудово вирішив це завдання у своїх художніх творах [4, с. 325]. За допомогою використання такого літературного прийому як діалог, він вибудовував ланцюжок думок, яка приводила читачів до найбільш простого і в той же час глибокого розуміння складних питань. Для Григорія Сковороди діалог - не тільки форма, яку знаходять суцільно і поряд його твори. Діалогічним, по суті, було все життя мислителя, повна пошуку шляхів до досягнення людського щастя [2].

Висновки. Науку про людину та її щастя Григорій Сковорода вважав найважливішою серед усіх інших. На його думку, на ґрунті об'єднання категоріальних сутностей любові та віри у пізнанні людиною самого себе складається категорія «щастя». Щастя міститься в нас самих, осягаючи себе, набуваємо духовного спокою [6, с. 56].

Суть щастя Григорій Сковорода пов'язує з способом життя самої людини. Під щастям він розуміє отримання задоволення не від споживання матеріальних благ, а від трудової

діяльності. Але не всяка праця, на його думку, може призвести до щастя. На це здатна тільки та праця, яка виконується відповідно до вроджених, природних схильностей і здібностей людини. І тільки тоді, коли така праця не є обов'язком або виконується з примусу, а є вільним вибором людини, він приносить насолоду і відчуття щастя навіть незалежно від його важливості або престижності.

На думку філософа, людство може привести до щастя лише суспільно корисна праця, що виконується відповідно до особистої «сродності» кожної людини. Будь-яка інша праця - джерело деградації як окремої людини, так і людського суспільства в цілому [7].

Література:

1. Попович М. В. Нарис історії культури України. Київ : АртЕк, 1998. 728 с. URL: <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm> .
2. Горський В. С. Історія української філософії : курс лекцій. Київ : Наукова думка, 1996. URL: <http://thales2002.narod.ru/horzm.html>.
3. Лебеденко А. А. Учение сердца Григория Сковороды: концепция цельности человека и мира. *Живая этика и наука*. 2013. № 2. С. 143-162. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofiya-serdtsa-grigoriya-skovorody-kontseptsiya-tselnosti-cheloveka-i-mira>.
4. Эрн В. Ф. Григорий Саввич Сковорода. Жизнь и учение. Москва : Директ-Медиа, 2016. 394 с.
5. Багалій Д. І. Український мандрований філософ Гр Сав. Сковорода. Харків : Державне видавництво України, 1926. 393 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Bahalii_Dmytro/Ukr_mandrovanyi_filosof_Skovoroda.pdf.
6. Харченко Л. М. Ціннісні виміри концепту щастя у філософії Григорія Сковороди. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Філософські науки*. 2018. № 1, т. 29 (68). С. 55-60. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1071417.pdf>.
7. Огородник І. В., Огородник В. В. Історія філософської думки в Україні : навч. посіб. Київ : Знання, 1999. 543 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/620-storya-filosofsko-dumki-v-ukran-ogorodnik-v.html>.